

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ:

Πως με διαταγή του Χίτλερ αφανίστηκαν οι Εβραίοι της Κρήτης

9 ΙΟΥΝΙΟΥ '44: 269 ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΣΤΟ ΒΥΘΟ ΑΝΤΙ ΣΤΟ ΑΟΥΣΒΙΤΣ...

Με το θέμα του ολοκληρωτικού χαινών των Εβραίων της Κρήτης κατά την περίοδο της Γερμανικής κατοχής, σε μια μόνο ημέρα των 269 ατόμων, γυναικών, παιδιών και αντρών που βρήκαν το θάνατο στα παγωμένα νερά του κρητικού πελάγους, εξημερώματα της 9ης Ιουνίου του '44, σχολείται το τελευταίο τεύχος του περιοδικού "ΧΡΟΝΙΚΑ" που εκδίδει στη χώρα μας το "Κεντρικό Ισραηλινό Συμβούλιο της Ελλάδος".

Στην ενδιάφερα, έφρανα του Δημήτρη Μαυριδερού, έφρανα της "Γενεαλογικής εταιρίας Ελλάδος" παρουσιάζεται υλικό σχετικά με την τραγωδία που προέκυψε ύστερα από πολύχρονες έρευνες στα γερμανικά, αγγλικά και φυσικά ελληνικά επίσημα Αρχεία, όπως επίσης μετά από διερεύνηση και διασταύρωση επίσημων, αλλά και ιδιωτικών στοιχείων που προέρχονται από την πληθώρα των δημοσιευμάτων πάνω στο θέμα, καθώς και από μαρτυρίες συγχρόνων, κατά την εποχή της τραγωδίας, Κρητών.

Η "Κ.Ε." παρουσιάζει σήμερα το χρονικό της τραγωδίας, άγνωστης στους περισσότερους. Μεταξύ των οποίων ο 269 Εβραίοι που κατοικούσαν - κρυπτοί στα Χανιά αλλά και το Ηράκλειο - συγκεντρώθηκαν για το μακρύ τους ταξίδι προς το Πολωνικό στρατόπεδο συγκέντρωσης του Αουσβίτς, όπου με διαταγή του Χίτλερ θα γίνονταν σασόνι αλλά και πως τελικά δεν έφτασαν ποτέ αφού ο θάνατος τους περίμενε ναίτερα στο βυθό του Κρητικού Πελάγους, κοντά στη Σαντορίνη.

Στο Ιστορικό Αρχείο της Κρήτης, στα Χανιά, σώζονται ορισμένες από τις διαταγές, καθώς και αλληλογραφία μεταξύ δημοσίων υπηρεσιών που αφορούν στις ενέργειες των Γερμανών εναντίον των Εβραίων της Κρήτης, στην περίοδο από 1ης Ιουλίου 1941 έως και τις 19 Φεβρουαρίου 1943. Η δημοσίευση του συνόλου των εγγράφων αυτών γίνεται για πρώτη φορά και θεωρείται αναγκαία, καθώς δίνει την πλήρη εικόνα των Εβραίων της Κρήτης την εποχή εκείνη και επίσης φωτίζει όλα όσα προηγήθηκαν της σύλληψής τους.

Από τα έγγραφα αυτά λοιπόν προκύπτει ότι από τη Στρατιωτική Διοίκηση Κρήτης δίνονται εντολές στους 4 Δημάρχους του νησιού μας (ήμερου. 4 Αυγ. '41) "να καταγραφούν σε καταλόγους όλα τα πρόσωπα ιουδαϊκής καταγωγής (όνα διακρίσεις θρησκείας) με αύξοντα αριθμό, ονοματεπώνυμο επώνυμο, τόπο κατοικίας και οδό, καθώς και αιτία που εγκαταστάθηκαν στην Κρήτη".

Ο λόγος; Κρατείται βέβαια μυστικό αλλά σκοπός της Γερμανικής διοίκησης είναι ο εντοπισμός, συγκεντρώνω και αφανισμός τους στη συνέχεια.

Ακολουθεί, με ημερομηνία 14 Αυγούστου '41, κατάσταση του

Αρχιραββίνου Ηλία Σ. Όσμο που καταγράφει 314 μέλη της Ισραηλιτικής Κοινότητας Χανίων. Άλλο έγγραφο με ημερομηνία 3 Σεπτεμβρίου '41, της Νομαρχίας Ρεθύμνης προς τη Γενική Διοίκηση Κρήτης, ενημερώνει ότι: "οιδεις Εβραίοι διαμένει εν τη περιφέρειά αυτής και συνεπώς ουδεμία επίσημη εβραϊκή επιχείρηση υπάρχει εν αυτή".

Επίσης στο Ηράκλειο, σε άλλο έγγραφο, αναφέρεται ότι κατοικούσαν μόνιμα ελάχιστες οικογένειες, η καταγραφή των οποίων ήταν δύσκολη.

ΑΤΜΟΠΛΟΙΟ "ΤΑΝΑΪΣ - ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΤΑΞΙΔΙ"

Για το χρονικό διάστημα από τον Φεβρουάριο του 1943 μέχρι και τον Απρίλιο του 1944 δεν υπάρχουν στοιχεία ή μαρτυρίες με ενέργειες της Γερμανικής Στρατιωτικής Διοικήσεως εναντίον των Εβραίων της Κρήτης. Στις 12 Μαΐου 1944 ο Διοικητής της Γερμανικής Διοικήσεως στην Αθήνα, εκτελώντας Διοταγές του Χίτλερ, (σχετικό έγγραφο με στοιχεία NOK W-885 κατατέθηκε στη δίκη της Νυρεμβέργης), πληροφορούσε με έγγραφο του το Ε' τμήμα "με τη μεγαλύτερη δυνατή ταχύτητα" οι Εβραίοι της Κέρκυρας και της Κρήτης. Το σχέδιο περιλάμβανε τη σύλληψη, τη μεταφορά στην Αθήνα και την εκτόπιση τους στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Αουσβίτς, στην Πολωνία.

Η σύλληψη των Εβραίων στα Χανιά έγινε τα ξημερώματα της 21ης Μαΐου του 1944 από τη Γκεστάπο. Οι Εβραίοι κρατήθηκαν στις φυλακές της Αγίας μέχρι τις 3 Ιουνίου και στις 4 Ιουνίου τους επιβίβασαν σε φορτηγά αυτοκίνητα και μέσω Ρεθύμνου τους μετέφεραν στο Ηράκλειο, όπου κρατήθηκαν στις φυλακές του φρουρίου Μακάρι. Αμέσως μετά τη σύλληψή τους, 21 Μαΐου, ακολούθησε λεηλασία των σπιτιών τους, τα οποία απογυμνώθηκαν από κάθε τι κινητό. Μαρτυρίες αναφέρουν, ότι θρησκευτικά και άλλα πολύτιμα βιβλία τους συγκεντρώθηκαν στο κτίριο που σήμερα στεγάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης και αφού διαλέχθηκαν ορισμένα, τα υπόλοιπα παραδόθηκαν στις φλόγες. Στις 25 Μαΐου η Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση εξέδωσε διαταγή σχετικά με την κατάσχεση των εβραϊκών περιουσιών, ενώ όριζε ότι αυτή "θα γινόνταν μεταξύ 20 και 23 Μαΐου". Προφανώς, η διαταγή εξεδόθη για να νομιμοποιηθούν οι λεηλασίες που είχαν προηγηθεί.

Μετά της 21ης Μαΐου και της 8ης Ιουνίου πρέπει να συνελήφθησαν και οι Εβραίοι του Ηρακλείου, οι οποίοι φυλακίστηκαν επίσης περιμένοντας τη μεταφορά τους στον Πειραιά. Το ατμόπλοιο "Τάναϊς" κατέπλεσε στο λιμάνι του Ηρακλείου στις 8.10 π.μ. της 1ης Ιουνίου 1944 προερχόμενο από τον Πειραιά και μεταφέροντας εφόδια στις γερμανικές δυνάμεις κατοχής. Κατά τη διάρκεια του

ταξιδιού του υπέστη δύο αεροπορικές επιθέσεις από τη βρετανική αεροπορία, χωρίς όμως να χτυπηθεί, όπως συνέβη με άλλα πλοία της νησοπομπής του. Ετσι έφθασε στο Ηράκλειο ολό και αμέσως άρχισε την εκφόρτωση.

Στο διάστημα από τον κατάπλοιο (1η Ιουνίου) έως τον απόπλοιο (8 Ιουνίου), το πλοίο παρέμεινε στο λιμάνι του Ηρακλείου, το οποίο βομβαρδίστηκε επανειλημμένα από τις συμμαχικές δυνάμεις χωρίς και πάλι το "Τάναϊς" να κτυπηθεί.

Η επιβίβαση των Εβραίων ομήρων, καθώς και μιας ομάδας Χριστιανών που είχαν συλληφθεί λόγω της απαγωγής του Γερμανού στρατηγού Κράιπε (26 Απριλίου 1944), έγινε το απόγευμα της 8ης Ιουνίου 1944. Ακολούθως την τακτική του νυχτερινού πλοιο, το πλοίο απέπλεσε μετά τη δύση του ήλιου συνοδευόμενο από δύο μικρά καταδιωκτικά σκάφη και το εξοπλισμένο ιστιοφόρο "Ηρα", με προορισμό το λιμάνι του Πειραιά.

Από διάφορα στοιχεία που υπάρχουν, ο απόπλους της νησοπομπής τοποθετείται στις 8.30 π.μ. Η πορεία που ακολούθησε τη νύχτιση ήταν προς βορρά και προφανώς είχε κατεύθυνση προς το στενό Σαντορίνης και Φολεγάνδρου. Εάν έφθανε στο σημείο αυτό, θα έστρεφε βορειοδυτικά και μέσα από τα νησιά των Νοτίων Κυκλάδων θα κατευθυνόταν προς τον τελικό προορισμό της, τον Πειραιά.

Το ατμόπλοιο "Τάναϊς" εντοπίστηκε από το υποβρύχιο "Βίνιτ" στις 2.31 π.μ. της 9ης Ιουνίου, όταν πλέει η νηοπομπή βρισκόταν στον τόμο περιουσίας τους. Εκείνο το βράδυ η θάλασσα ήταν ήσυχη. Στις 3.12 π.μ. το υποβρύχιο βρέθηκε στην κατάλληλη θέση επιθέσεως. Η απόσταση του από το στόχο του υπολογίζεται μεταξύ 2.000 - 2.700 μέτρων. Από περισκοπικό βάθος εξαπέλυσε εναντίον του Τάναϊς τέσσερις τορπίλες και αμέσως μετά καταδύθηκε στα 80 αγγλικά πόδια (24,38 μέτρα). Δύο λεπτά αργότερα, δύο από τις τέσσερις τορπίλες χτύπησαν το σκάφος και ακολούθησαν ισάριθμες εκρήξεις.

Τη στιγμή εκείνη το πλοίο βρισκόταν 33 μίλια βορειοανατολικά του Ηρακλείου. Ταξίδια 45 λεπτά τέσσερις ακόμη εκρήξεις ακούστηκαν και το πλοίο βυθίστηκε παίρνοντας μαζί του εκατοντάδες ανθρώπινες ζωές. Το σημείο 35° 53' βόρειο και 25° 11' ανατολικό του Κρητικού πελάγους έμελλε να γίνει ο υγρός τάφος τόσων αθών θυμάτων.

Το υποβρύχιο παρέμεινε σε κατάδυση αρκετό χρόνο μετά την επίθεση. Οι ήχοι που έφθασαν σ' αυτό από την επιφάνεια έδειξαν ότι τα τρία συνδυετικά σκάφη αναμένελα επινόησαν ναυαγούς, ενώ δεν παρατηρήθηκε ανθυποβρυχιακή δράση. Το μεσημέρι της ίδιας ημέρας, στις 15.00 π.μ. εντο-

πίστηκαν στη θάλασσα 15 κομμάτια ξύλου διαφόρων μεγεθών και σχημάτων, καθώς και 12 γεμάτα βαρέλια πετρελαίου των 40 γαλονιών.

Τέλος το περιοδικό ΧΡΟΝΙΚΑ από το οποίο διαβάζουμε αποσπάσματα της έρευνας στο τελευταίο του κεφάλαιο με τίτλο: "Οι Εβραίοι της Κρήτης κατά το 1944" αναφέρει σχετικά: "Κατά καιρούς, διάφοροι μελετητές αναφέρθηκαν στον αριθμό των Εβραίων και Χριστιανών ομήρων που χάθηκαν κατά τον τορπιλισμό του ατμόπλοιου Τάναϊς. Οι περισσότεροι βασίστηκαν σε μαρτυρίες, οι οποίες δεν υπήρξαν ακριβείς. Θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε το θέμα του αριθμού των ομήρων μέσα από τα διασωθέντα έγγραφα, τα στοιχεία των οπώντα σε συνδυασμό με δύο μαρτυρίες ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα του 1944, μας οδηγούν - πιστεύουμε - στην ιστορική αλήθεια.

Α. Ηλικία: Στην πόλη έζησε η μεγαλύτερη Ισραηλιτική Κοινότητα της Κρήτης. Όπως άλλωστε φαίνεται και από τα έγγραφα Α/Α6 και 23, στις 14 Αυγούστου 1941 ο αριθμός των Εβραίων στην πόλη ήταν 314 άτομα, ενώ στις 17 Φεβρουαρίου του 1943 καταμετρήθηκαν 279 άτομα. Προφανώς, με αυτή τη δεύτερη και τελευταία καταμέτρηση έγιναν οι συλλήψεις των ομήρων - άνδρες, γυναίκες και παιδιά - στις 21 Μαΐου 1944.

Β. Ρεθύμνο: Σύμφωνα με το έγγραφο Α/Α 15, στις 3 Σεπτεμβρίου 1941 κανένας Εβραίος δεν κατοικούσε στο Ρεθύμνο και κανένα άλλο στοιχείο δεν μαρτυρεί την ύπαρξη Εβραίων στην πόλη ή τη σύλληψή τους το 1944.

Γ. Ηράκλειο: Σύμφωνα με το έγγραφο Α/Α 13, στην πόλη του Ηρακλείου καταμετρήθηκαν 26 άρρενες Εβραίοι και ένα φερόντα γυναίκες και παιδιά. Ακόμα, δεν είναι γνωστό αν ο κατάλογος αυτός στάλθηκε ποτέ στη Γερμανική Στρατιωτική Διοίκηση. Είναι όμως σίγουρο, ότι τα άτομα αυτά είχαν οικογένειες και ως εκ τούτου, το σύνολο των Εβραίων κατοίκων της πόλης πρέπει να ήταν μεγαλύτερο.

Τα διασωθέντα όμως έγγραφα από μόνα τους δε μας δίνουν σαφή εικόνα του αριθμού των συλληφθέντων, γι αυτό και πρέπει να εξετασούμε δύο βασικές μαρτυρίες, τα στοιχεία των οποίων είναι πολύ κοντά στα στοιχεία των εγγράφων που προαναφέρα-

με.

Η πρώτη είναι η επιστολή της 25ης Μαΐου 1946 (δύο χρόνια μετά τη σύλληψη) του Ι. Μούρελου, κατοίκου Ηρακλείου Κρήτης προς τον Α. Μινέρθο (βλ. Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος, φάκελος Κρήτης), στην οποία του αναφέρει τη σύλληψη "269 ομοθροσκόνων". Η μαρτυρία αυτή προκαλεί εντύπωση ως προς την ακρίβεια του αριθμού των ομήρων σε χρόνο όχι μακρινό από το 1944.

Η δεύτερη είναι το άρθρο "Το τραγικό τέλος της εν Κρήτη Εβραϊκής παροικίας", του Θρα. Σπαντιδάκη, το οποίο δημοσιεύθηκε στο περιοδικό "Κρητική Έστία" τον Μάιο του 1956, τεύχος 61 και αναδημοσιεύθηκε στο "Κρητικό" (αριθμός τεύχους 100, σελ. 8-10). Στο άρθρο αυτό ο ερευνητής αναφέρει ότι στα Χανιά συνελήφθησαν 250 Εβραίοι και στο Ηράκλειο 19. Ακόμα, 48 Χριστιανοί από τους οποίους οι 25 από τους Κάμπους Κουδωνίας, καθώς και 112 Ιταλοί στρατιώτες.

Η ακρίβεια των αριθμητικών στοιχείων και σε αυτή την μαρτυρία είναι αξιωματική, η δε απόλυτη ταύτιση των δύο μαρτυριών ως προς τον αριθμό των 269 ατόμων δεν πρέπει να είναι τυχαία αλλά αποτέλεσμα προσωπικής γνώσης των γεγονότων. Επίσης, ο Θρ. Σπαντιδάκης αναφέρει με ακρίβεια και τον αριθμό των Χριστιανών ομήρων, καθώς και τον τόπο της καταγωγής τους.

Δεχόμενοι λοιπόν το γεγονός ότι ο Εβραϊκός πληθυσμός στις δύο πόλεις (Χανιά, Ηράκλειο) με την πάροδο των ετών συρρικνώνουν, ως αποδεικνύουν οι καταγραφές είναι βάσιμο και λογικό να υποστηρίξουμε ότι οι δύο μαρτυρίες είναι αξιόπιστες και αληθινές και ως εκ τούτου μας οδηγούν να αναγνωρίσουμε τον ακριβή αριθμό των ομήρων που επιβιβάστηκαν στο πλοίο στην το μαιραίο απόγευμα της 8ης Ιουνίου 1944.

Όπως εξάγεται από τα παραπάνω στοιχεία, στο πλοίο επιβιβάστηκαν: 269 Εβραίοι και 48 Χριστιανοί όμηροι, το πληρωμα του πλοίου αποτελούμενο από 8 άτομα (μόνο δύο από τα μέλη του πληρώματος είναι γνωστά, ο θερμαστής Γιώργος Παυλογιάννης, που χάθηκε στο ναυάγιο και ο ναύτης Μενέλαος Αν. Αναστασίου, ο οποίος ήταν ένας από τους 50 διασωθέντες) και περισσότεροι από 30 Γερμανοί στρατιωτικοί, που προφανώς εκτελούσαν χρέη φρουράς των ομήρων".

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ

Στις πιο "ΠΡΟΣΓΕΙΩΜΕΝΕΣ ΤΙΜΕΣ"

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΠΑΡΟΧΕΣ "ΟΤΤΙΜΟ"

• Και τώρα το "ΟΤΤΙΜΟ" εκδίδει για τους φοιτητές τη διεθνή φοιτητική κάρτα ISIC και